

MENS EN WERELD

Het humanisme hecht, meer dan de meeste andere levensovertuigingen, waarde aan de rede. De kinderziekten van de onredelijke verering van de rede, die in de 18e eeuw zo sterk waren, zijn overwonnen; het besef groeide, dat de wortels van de rede in het irrationele van de mens liggen, het inzicht groeide ook, dat de rede niet is een macht boven de mens, boven de wereld maar juist is het algemeen menselijke. De rede schept orde en overdraagbaarheid van inzichten, de irrationele machten scheppen scheidslijnen en geven aanleiding tot meerwaardigheidsgevoelens. Zo is het met de grote godsdiensten, zo is het met de „godsdiens” van de 19e eeuw, het nationalisme. Iemand die opschept over eigen karakter en daden, die opschept over zijn land, dat zoveel beter is dan de andere landen of over zijn familie, is belachelijk, omdat die oordelen de toets der rede niet kunnen doorstaan. Moderne humanisten nu zijn van oordeel, dat er een angstig teveel is aan irrationele stromingen en een schreeuwend gebrek aan redelijkheid, in al de betekenissen van dat begrip.

En daarom trof het uw cursiefschrijver zo, dat de Gaulle in Frankrijk op twee paarden rijdt, die niet dezelfde richting op willen; enerzijds het paard van de bezinning, de beheersing, de rede, anderzijds het briesende paard van het oude Franse nationalisme. En Algerije is de arena waar dit adembenemende circusnummer wordt vertoond. En daarom trof het hem zo bijzonder, dat Eisenhower, op zijn tournee vóór de grote bokswedstrijd, gezegd heeft, dat er meer eerbied moet zijn voor de rede, in de politiek. Dit is de Angelsaksische stem, die de wereld nodig heeft, waar die wereld vol is van staatslieden die alle mensen, tegen hun zin, gelukkig willen maken; onredelijk. Wat gij niet wilt, dat u geschiedt, . . . Gij kent deze uitspraak der rede.

Mag een Algerijn dit zeggen, een Hongaar, een Tibetaan, een Rus, een Chinees? Hij die het doet heet opstandeling . . .

Gesprek op de top

De Sowjetrussische premier Chroesjtsjov is uitgenodigd tot een bezoek aan de Verenigde Staten en dit feit is niet ten onrechte beschouwd als een zeer belangrijke gebeurtenis. Indien straks president Eisenhower naar Moskou zal reizen, kan men zelfs spreken van een „staatsie-bezoek”, dat nog tot voor kort ondenkbaar leek. Er zijn lieden, die menen dat het de Sowjet-premier is, die zo lang heeft aangedrongen op dergelijke ontmoetingen „op de top”, dat men kan spreken van een succes der Sowjet-diplomatie, en die deswege zulke contacten afkeuren. Zij vrezen dat de Atlantische wereld in slaap zal worden gesust en dan onverwachts zal worden overvallen. Met andere woorden: zij zien in de Sowjet-Unie de onvermijdelijke vijand. Nu zou het irreal zijn, de diepe oorzaken van de koude oorlog te onderschatten en zich illusies te maken over verbodering. Maar deze sceptici vergeten zich af te vragen, of toch ook de Sowjet-staten er niet de voorkeur aan geven, de strijd te voeren met niet-militaire middelen, om de eenvoudige redenen, dat men bij een moderne oorlog met kernwapens wel zal kunnen spreken van wederzijdse zelfmoord, doch niet meer van de kans op een overwinning. Zulke wapens immers zijn uitstekend om af te schrikken, doch ongeschikt om ze te gebruiken. Bovendien hebben de afgelopen twee wereldoorlogen geleerd, dat de overwinnaars toch geen volledige veiligheid hebben verkregen; dat nieuwe krachten zijn opgekomen, die hen in hun rust bedreigen; en dat een oorlog wel tien problemen kan oplossen, doch er honderd andere schept.

Meermalen is opgemerkt dat hoe langer men een oorlog kan uitstellen, hoe onwaarschijnlijker hij wordt, omdat intussen de internationale verhoudingen zich grondig wijzigen. Een brandend vraagstuk of een bittere tegenstelling worden vaak niet opgelost, doch afgelost: zij houden op een dreigend gevaar te zijn, omdat ernstiger kwesties ze op de achtergrond dringen. En wie geduld hebben, sterke zenuwen en zelfbeheersing, kunnen vaak een catastrofe voorkomen. Dan ook moeten zij zelfvertrouwen hebben in plaats van te lijden aan een nerveuze onzekerheid, die snel omslaat in een paniekstemming. Naar aanleiding van de herdenking van het feit, dat twintig jaar geleden de tweede wereldoorlog uitbrak, heeft de Britse historicus Taylor gewezen op de rol, welke de angst en de daarmee samengaande morele verlamming spelen. De veranderingen in de menselijke ziel zijn dan even „onvoorstelbaar” als de uitkomst van de krijg. De meeste oorlogen, ook de zuivere agressieve, zijn in wezen preventief van

aard, zo zegt hij. Men slaat toe, uit vrees overrompeld te worden. En zijn pessimistische conclusie is, dat wij binnen zes of acht jaar een derde wereldoorlog zullen beleven, indien het gedrag der naties zich niet wijzigt. Wat dit zou betekenen is in Amerika onderzocht: van de 175 miljoen inwoners zouden er – zo schatten men – vijftig miljoen omkomen, twintig miljoen worden gewond of verminkt. De enige troost heette te zijn, dat er toch nog honderd miljoen zielen zouden overblijven.

Natuurlijk zijn er mensen, die zo lijden onder de spanningen van de vrede, zo defaitistisch zijn over de afloop van de wedijver met vreedzame middelen, of zulke onlustgevoelens van allerlei aard hebben, dat zij – zoals Hitler ook al herhaalde – de voorkeur geven aan „een einde vol verschrikking boven een verschrikking zonder einde.” En de cultuurpessimisten plegen zich bij zulk een fataliteit neer te leggen. Men vergeet dan echter niet, dat zij de voorname drijfveren tot zelfvernietiging der mensheid zien in de onbewuste en driftmatige elementen van de collectieve psyche. Doch waarom zou men zich bij de opperheerschappij van deze krachten moeten neerleggen? Waarom zou men niet althans pogen, een beroep te doen op meer redelijkheid, en zelfs op het eigenbelang der volken? Misschien is de rede een te zwak vermogen in ons, en daarmee ook de zedelijke energie. Het valt evenwel nauwelijks in te zien, waarom men zou nalaten te trachten ze te versterken. En in een tijd, dat door de structuur der dicht bevolkte en technische hoog ontwikkelde landen de verantwoordelijkheid der leiders toeneemt met hun macht; dat het leven van zovelen afhankelijk wordt van het beleid van zo weinigen; in een periode der civilisatie, waarin aan een „elite” zoveel bevoegdheden worden overgedragen, is het dubbel verheugend, indien de leiders bereid zijn, met elkaar te praten, en het „gesprek” te stellen boven de hartstochtelijke zucht tot vernietiging.

Nu heeft het woord „gesprek” in humanistische kring een bijzondere betekenis. Het wil niet uitgaan van het verdoezelen van tegenstellingen; het vindt niet plaats omdat men overtuigd is, elkaar te kunnen bekeren; het berust vooral niet op de dwaling, dat ooit alle mensen éénzelfde levens- en wereldbeschouwing zouden kunnen aanhangen. Veeleer is het „gesprek” uitdrukking van de wil tot verdraagzaamheid, van berusting in het feit, dat de mensen in alle eeuwen zich hebben moeten neerleggen bij „co-existentie”, bij het samenleven in zeer verschil-

Vervolg op pag. 3

Uitgave van het Humanistisch Verbond – Verschijnt om de veertien dagen
14e jaargang nr. 18 – 12 september 1959

Kritisch allerlei

Het weekblad van de vereniging „De Vrije Gedachte” (de vroegere Dageraad) draait nu al een tijdlang onder de naam „Bevrijdend denken”, een onmogelijke naam voor een blad, naar het ons voorkomt, getuige ook het feit dat nog zovelen over „De Vrijdenker” blijven spreken. Gelukkig heeft echter de inhoud van dit strijdbaar orgaan, dat zich sedert de naamswijziging „rationeel-humanistisch weekblad” noemt, daaronder niet geleden. In een recent nummer trof ons een artikel van mevrouw Phia Baruch, dat de strijd aanbindt tegen de verstarring van bepaalde begrippen, die in werkelijkheid in de stroom van het leven wel degelijk aan veranderingen onderhevig zijn. Zij schrijft o.a.:

„Wij hebben ons allen verschanst in een bepaald levensgevoel, waarvan wij menen, dat het „de werkelijkheid” of „de realiteit” is. Van deze werkelijkheid laten we ons niet graag afleiden. Wanneer we het gevoel hebben, dat we er te ver vandaan geraakt zijn, waarschuwen we el-

De relativiteit van deze zelfgeconstrueerde „realiteit” toont de schrijfter aan de hand van enkele voorbeelden aan:

„Men kent ook eeuwigheids-waarde toe aan moreel verankerde begrippen als: familiezijn, trouw tot in de dood, broederliefde, religiositeit, eerlijkheid, vaderlandsliefde, sociale verantwoordelijkheid enz. Afgezien van het feit, dat deze begrippen door de moderne psychologie zo niet ontkracht, dan toch wel in een ander licht gesteld zijn, is het toch merkwaardig op te merken, dat elke tijd weer een andere interpretatie geeft aan zo'n eeuwig geheten begrip.

Wanneer ik het begrip „religiositeit” op eeuwigheids-waarde taxeer, ben ik geneigd tot enig voorbehoud. Het is mij echter opgevallen, dat vele fervente aanhangers van het hiernamaals, die tot in de details hierover voorgezicht schijnen te zijn, zich met een tot nadenken stemmende ijver aan het leven hechten.”

Het artikel besluit als volgt:

„Er is geen enkele rots om de „werkelijkheid” op vast te pinnen, al zou je het nog zo graag wensen. Elke realiteit, die wij ons scheppen, zal vroeg of laat haar relativiteit bewijzen. De sterke muur, die ons moest beschermen tegen alles wat vergankelijk was, blijkt een fictie te zijn.

Wij staan slechts in een boeiende avonturenstroom, die van moment tot moment verandert. Het enige dat niets van zijn monumenta-
kaar: „Nee, laten we nu reëel zijn.”

tale kracht zal inboeten is het voortgaande proces van het leven zelf.”

Een goed stuk, waarvan vooral de hierboven weergegeven conclusie ons uit het hart gegrepen is.

Voorstanders van de Zuidafrikaanse rassendiscriminatie, die er eigenlijk toch ook weer niet zo openlijk voor durven uitkomen, dat zij voorstanders van een zo algemeen veroordeelde politiek zijn, doen vaak de grootste moeite om ons aan te tonen hoe bijzonder moeilijk het wel is de Zuidafrikaanse toestanden te beoordelen, omdat de omstandigheden daar zoveel verschillen van die welke wij kennen. Zo wordt ook in „Hier Rotterdam” geschreven:

„We hebben al eens eerder opgemerkt, dat die „apartheids”-politiek van de Zuidafrikaanse regering niet over één kam mag worden geschoren met de rassendiscriminatie zoals die in de recente historie elders plaats vond (...) De aanwezigheid van twee rassen in Zuid-Afrika, die het land beide als hun land mogen beschouwen, is niet een kunstmatig iets, doch een feitelijke toestand. Een toestand die men nergens elders zo aantreft. (...) Het grootste probleem vormen de 10 miljoen Bantoe, niet ten gevolge van de „apartheids”-politiek van de Zuidafrikaanse regering, maar zij zouden ook een probleem vormen als de zwarten bijv. in Belgisch Kongo, waar het aantal blanken relatief zeer klein is.”

Mede door het gebrekkig Nederlands waarin het stukje is gesteld (wat is bij voorbeeld de tegenstelling tussen een kunstmatig iets en een feitelijke toestand?) is de laatste zin nogal onbegrijpelijk, maar wij vragen ons toch af of er soms mee bedoeld is, dat het op een normale wijze samenleven van blank en zwart niet juist door rassendiscriminatie tot een probleem wordt gemaakt? Het antwoord op die vraag menen wij dan wel te kunnen vinden in de zin die voor ons de deur toe deed: „Rassendiscriminatie is op zichzelf eigenlijk geen probleem, maar er wordt een probleem van gemaakt.” Het is maar dat u het begrijpt: rassendiscriminatie zou geen probleem zijn, als er zich maar niet zoveel mensen tegen verzetten. En dat schrijft in „Hier Rotterdam” een man die zich toot met de voornaam van een grote Rotterdammer die als voorvechter van de verdraagzaamheid de geschiedenis is ingegaan, Desiderius Erasmus. Wij prijzen ons gelukkig, dat het overgrote deel van ons volk iedere rassendiscriminatie, onder welk voorwendsel dan ook, als mensonwaardig afwijst.

In zijn korte geschiedenis is het moderne humanisme vooral van katholieke zijde niet altijd op even frisse wijze bestreden. Het blijkt, dat het katholicisme op zijn beurt, zij het minder frequent, ook wel eens het slachtoffer wordt van aanvallen die al evenzeer de aanduiding „onfris” verdienen. Bij de protestantse uitgeverij Fischbacher te Parijs is verschenen het boek „Le Vatican contre l'Europe” (het Vaticaan tegen Europa), waarover het Brusselse blad „De Standaard” schrijft:

„Deze zelfde auteur (M. E. Paris) had reeds vroeger een boek geschreven getiteld *Le Vatican contre la France*, waarin hij wilde bewijzen dat alle rampen en tegenslagen, die Frankrijk in de laatste tientallen jaren gekend had, te wijten waren aan het Vaticaan, in het bijzonder de nederlaag in Indochina en de opstand in Algerië. Ditmaal heeft hij zijn onderwerp wat verruimd. Het Vaticaan is tegen Europa. In een volgend boek zal hij nu waarschijnlijk proberen aan te tonen dat het Vaticaan tegen de hele wereld is.

De stelling van de auteur is ongeveer de volgende: Het Vaticaan is een machtsinstituut, dat niets anders beoogt dan de heerschappij over de wereld. Alle middelen hiertoe zijn goed. Zo heeft Pius X de eerste wereldoorlog ontketend in de hoop aldus de heerschappij van het katholicisme te vestigen in Europa. Pius XI heeft met alle middelen het fascisme gesteund en aangemoedigd, terwijl Pius XII de tweede wereldoorlog deed ontstaan en een vriend was van het nazisme. Niet alleen inspireerde hij het hitlerisme, maar hij heeft de vernietiging van Polen aangemoedigd, de uitroeiing van de Oostachis begunstigd; hij keurde de concentratiekampen goed, en de vervolgingen tegen de Joden door de nazis. Ziedaar de fantastische re-
velaties waarop dit boek ons vergast. De lezer zal begrijpen dat er een sterke maag nodig is om dergelijke brokken te verteren.”

Nu hebben wij een sterke maag, en bovendien overwegende bezwa-

ren tegen de katholieke machtspolitiek, maar voor dergelijk geschrijf hebben wij maar één woord over: bah.

Nog een enkel woord over de verzuiling. De geestelijk adviseur van de Katholieke Bond heeft in het officieel orgaan van de Federatie van Ned. Organisaties voor het Personenvervoer, enige pagina's nodig om het bestaan van een afzonderlijke katholieke bond van vervoerders te rechtvaardigen. Zoals te verwachten was, komt hij daar, ondanks de kwantiteit van woorden, niet uit, of het moet zijn dat de geestelijk adviseur het volgende als een doorslaggevend argument beschouwt:

„Nu gelden voor een katholiek andere beginselen dan voor iemand, die een andere geloofsbelijdenis heeft en zeker voor iemand, die niet in God gelooft. Om een voorbeeld te noemen: voor een katholiek gelden alle mensen als gelijken in deze zin, dat zij als mens evenwaardig zijn. Voor God zijn alle mensen gelijk. Er kunnen standsverschillen bestaan, de één kan meer gefortu-neerd zijn dan de ander; de één mag andere gaven bezitten dan de ander, waardoor de ene mens werkgever, de andere werknemer wordt. Ondanks al die verschillen echter, blijft de mens recht houden op erkenning van zijn mensenrechten en dus op een volkomen menswaardig bestaan.”

Dat is dus de katholieke opvatting, want zoals u weet zijn voor de protestanten de mensen juist ongelijkwaardig, om van de humanistische opvattingen maar te zwijgen.

„In de verhouding tussen de groeperingen dient voor een katholiek als grondslag de christelijke naastenliefde, die zich in het sociale leven uit in het begrip solidariteit.”

Zoals u weet kent de protestant namelijk de christelijke naastenliefde in het geheel niet, en is het begrip solidariteit in buitenkerkelijke kring volslagen onbekend. Vandaar dus de katholieke bond.

Herfst

De avonden donkeren al,
dit is het regenende jaargetijde
waarin wij haar eenmaal ten grave droegen;
ook toen sloegen de bladeren en de regen
over de paden en de zwarte wegen
en het woei duister in de donkre groeve
alleen was het toen vroeger herfst
en droever.

Uit: H. Marsman, Verzameld Werk I (Poëzie);
Amsterdam (Em. Querido's U.M. N.V.) 1947.

Les Tricheurs (de valsspelers)

Op het ogenblik draait voor de zesde week in Arnhem de film „Les Tricheurs” (Zondaren in spijkerbroek). Naar aanleiding daarvan heeft de „Arnhemse Courant” haar rubriek „Kroniek van de Stad” opengesteld voor discussie over deze film. Mede aanleiding daartoe was misschien een artikelje van mij waarin ik opkwam voor een positieve beoordeling van de film.

Kort gezegd baseerde ik deze mening op de overtuiging dat deze „Bedriegers”, deze „Valsspelers”, de waarden welke zij bewust verwerpen („gevoel”, liefde, trouw) onbewust hevig begeren. De jeugd in de film verwerpt het compromis (zoals zij altijd en overal heeft gedaan) en zij doet dit te losbandiger, naarmate zij de tekorten vlak om haar heen (huwelijksmisère, liefdeloosheid, onverschilligheid) te schrijnender ervaart.

Ik laat nu een bijdrage volgen die in genoemde rubriek van de Arnhemse Courant als no. 4 werd opgenomen. Zij is afkomstig van een 19-jarige student: „die vermoedt dat zijn levenswijze op veel punten overeenkomt met die van „Les Tricheurs”.

Ik citeer dus:

„In de woorden van Alain (in de film) dat God vroeger dood, doch tegenwoordig onverschillig is, ligt het antwoord op de vraag wat de jeugd van het leven verwacht en verlangt. Kan men van verwachting spreken, als de grote vraag over het bestaan en de zin daarvan hun kracht hebben verloren? Het is ook niet juist, te spreken van een ontkenning van waarden. In dat geval hadden wij nog iets om ons aan vast te klampen. Het grootste deel van mijn leeftijdgenoten heeft alle idealisme afgeleerd; het is huiveringwekkend met welk gemak een roeping terzijde wordt geschoven onder het motief dat iets anders „zo goed betaalt”. Wat deze jongeren betreft, kan de vorige generatie in de handen klappen. Een levenshouding die in materiële welstand het hoogste goed ziet, vindt in hen een waardige bekroning. Daartegenover staan — helaas — les Tricheurs. We hebben het leeg materialisme van onze ouders doorzien. We ontkennen geen waarden — maar wij ontmaskeren schijn-waarden. We staan voor een leegte.” En dan verder: „U kunt dit veroordelen. Vraag geen verantwoordelijkheid voor een mensheid waar uw generatie een karikatuur van heeft gemaakt”.

Tot zover deze bijdrage waarmee de mijne in wezen goed te verenigen valt.

De redacteur der „Kroniek van de stad” stelt onderaan de rubriek noemens het doel der discussie: „Het onderwerp van debat is: Beantwoordt de film „Les Tricheurs” aan de werkelijkheid en zo ja, waar liggen dan de oorzaken van de feitelijke toestand en wáár de remedie? Namen en adressen blijven strikt geheim.”

Ik zond het volgende hierop in als antwoord aan deze inzender no. 4.

„Dat Alain in de film zegt dat God vroeger dood, doch tegenwoordig onverschillig is, kan u koud laten, indien uw geloof zelf levend is en er altijd nog velen zijn — ook jongeren — die het met dat geloof doen.

Geloof is een persoonlijke zaak. Maar hebt u geen geloof en hebt u ook geen aanleiding er een te zoeken, dan zou u zich kunnen wenden tot het Humanisme. Dat Humanisme vindt, naar het meent, dezelfde waarden waarom het hier gaat, voortkomend uit de mens zelf als mens, i.p.v. uit de God van de Openbaring.

Hebt u zich wel eens afgevraagd of het voor een volwassen mens per se nodig is op iets of iemand buiten zich te steunen?

Ook als die iets of iemand ooit eens zou wegvallen — al was het alleen maar in de gedachten van velen — zou hij altijd nog als mens tegenover en in de Schepping staan. En dat is meer dan menige Tricheur van zich zelf kan zeggen.

En verder vraag ik in het algemeen: heeft het Christendom in zijn vertegenwoordigers er wel genoeg bij stilgestaan dat alles verandert, het geloof inclusief? Eeuwige waarden zullen eeuwig blijven maar eeuwige vormen zijn in onze gedachte- en gevoelswereld een fictie.

Hebben ouders genoeg gedaan wanneer zij kinderen afhankelijk maken van waarden in de hemel? Mijn overtuiging is dat naast veel andere factoren als oorlog, ontreddering, tekort aan liefde en belangstelling, enz., uiteindelijk en in de kern al deze débacles voortkomen uit het débacle van het Christendom zelf.

Hier is de oogst van het kweken van ontzag en vertrouwen in een Instantie die hoe langer hoe meer naar zijn vorm aan de kritiek ten onder gaat.

Vervolg van pag. 1

lende vormen van civilisatie. Eenvormigheid heeft geen levensvatbaarheid. Het felste fanatisme ziet zich door de realiteit weersproken, de absolutistische ketterjagers ervaren, dat zij in eigen kring de ketterij oproepen. Het is waar dat er genoeg lieden zijn, die zeggen te strijden onder de vanen der vrijheid, en niet inzien hoe dictatoriaal zij zijn gezind, of dit willen verdoezelen. En zij zijn tegen het „gesprek”, niet zelden uit vrees, dat zij een systeem of regime dat afwijkt van het hunne, een licht onder de zon moeten gunnen.

Natuurlijk kan de ontmoeting en kan de discussie worden misbruikt, om waakzaamheid te doen verslappen. Daarvoor hoede men zich dan. Doch evenzeer kan door uitwisseling van gedachten op vreedzame basis worden ontdekt, hoeveel alle mensen gemeen hebben, op hoe vele problemen van gelijke aard zij stuiten. Wanneer bijvoorbeeld een marxistisch Pools econoom zegt, dat tal van vraagstukken in het socialisme dezelfde zijn als die in het kapitalisme; wanneer men in beide systemen voor soortgelijke moeilijkheden staat met de jongeren; als

tal van levensdoelen der gewone mensen aan elkaar verwant blijken, dan werkt dit ontspannend.

De weigering over te gaan tot persoonlijk diplomatiek contact is dus gewoonlijk een uiting van vrees, een gevoel van minderwaardigheid en een teken van fatalisme. Zeer zelden een bewijs van kracht, zelfvertrouwen en intelligentie. Men behoeft van de ontmoeting tussen Eisenhower en Chroesjtsjov niet meer te verwachten dan zij belooft te zijn: een niet-officiële uitwisseling van gedachten om te proberen, elkaar en elkaars landen beter te leren kennen, en meer inzicht te krijgen in de wederzijdse standpunten. Doch er staat voor de mensheid zoveel op het spel, dat het onverantwoord zou zijn iets na te laten, dat ertoe bijdraagt de tegenstellingen van het militaire vlak over te brengen naar het meer menselijke niveau van politieke, economische en ideologische mededinging. En op zichzelf kan het gesprek reeds een blijk van goede wil zijn en van de hoop, dat het mogelijk is, de koude oorlog iets te verzachten.

Constandse

De Humanistische Luisterkring

telde op 5 september 1959:

20.075 leden.

Was u, uw buurman, uw vriend

daar ook al bij?

Het is het vervolg van de opstand voor de volwaardigheid van de mens als mens.

Dit is het beeld van de drang van de mens naar zijn volwaardigheid.

U hoeft het hiermee niet eens te zijn. U zult het niet eens zijn. Maar denkt u er eens over na.”

Dit was blijkbaar de A.C. te gortig. Zij antwoordde mij hierop (nog) niet. Wel stelt „Chroniqueur” in het nummer van 22 dezer:

„De discussiepartners wordt aangeraden om bij hun beoordeling van de zaak niet in te gaan op steeds nieuwe oorzaken van oorzaken, want dan belanden wij in een eindeloze causaliteits-theorie die tenslotte deze conclusie oplevert, dat Adam niet in de appel had moeten bijten. Het gaat vooral om het opvoedkundige en maatschappelijke aspect.”

Overigens kom ik zeker niet tot de conclusie „dat Adam niet in de appel had moeten bijten”. Want was dat niet het begin van onze mensvorming?

En daar zijn we dan misschien bij dé „oorzaak der oorzaken”, die onmiddellijk te maken heeft met onze diepste levensovertuiging.

Moet de mens worden opgevoed tot gehoorzaamheid (Christendom) of tot zelfstandigheid (Humanisme). Ook al blijkt bij de rijpe christen de natuur gelukkig sterker dan de leer. Niet de overtuigde christenen zijn de dupe maar diegenen die het één niet méér zijn en het andere nog niet. En de geschiedenis gaat niet terug.

Maar wat kan voor les Tricheurs dan het wegvallen betekenen van een God die dood of onverschillig zou zijn? Het antwoord daarop is dat zij evenals allen die zich niet ten volle het verschil tussen Christendom en Humanisme bewust zijn, onbewust zijn opgenomen in de christelijke wereld waarin wij leven.

Ligt daar misschien niet de grond van het verhaal dat wij om ons zien? Het oude wil, kan en mag ook nog niet sterven, het moet vergaan en het nieuwe is naar zijn volle omvang pas in het stadium te worden ontdekt.

Daarom gaat mijn hart uit naar de jongeren die tussen twee stoelen zitten, inderdaad, zoals in de film: op de grond; die zich bedrogen voelen en die nu hun brandend verlangen uiten in brandende daden.

Niet allereerst naar oud of jong aan wie iedere visie vreemd is: de hoofdschudders, de ja-knikkers, de onderworpenen. Zij zijn de trage massa van de tijdloze stroom, die traag moet zijn om de kracht te toetsen die zich tegen hen keert.

Naar de jongeren, omdat, als ik opnieuw jong zou zijn, ik bijna zou willen zijn als zij. Want ondanks hun fouten en misvattingen, hun excessen en hun bravoure, zijn zij de spits die de nieuwe wereld eerlijker, opener en menswaardiger zal doen draaien.

P. W. Faber

De H.J.B.'ers vieren feest

De Humanistische Jeugdbeweging bestaat vijf jaar. Dat „jubileum” gaat ze groots vieren: een speciaal weekend wordt er in september voor georganiseerd. Wat de H.J.B. is en doet? Op deze vraag geeft voorzitter – Ot – het antwoord.

Het begrip „humanistisch” in onze naam duidt slechts aan dat wij de vraagstukken, die liggen op levens- en wereldbeschouwelijk gebied, benaderen zonder uit te gaan van stellingen, die we niet eerst op hun juistheid onderzocht hebben. Daarbij proberen we tegenover de meningen en handelingen van anderen verdraagzaam te zijn. Daar we zelf een mening over het leven en allerlei gebeurtenissen daarin willen vormen, wordt er in de H.J.B. vrij veel gediscussieerd. Alles, wat de H.J.B.'ers doen, heeft éénzelfde kenmerk: het wordt door hen zelf georganiseerd en gedaan. Dat de leden alles zelf doen komt tot uiting in het „instituut” van de mentoren, die de afdelingen en het hoofdbestuur van de H.J.B. met adviezen terzijde staan, maar het organiseren en uitvoeren geschiedt door de H.J.B.-leden.

In de H.J.B. heerst een bijzondere sfeer, die moeilijk onder woorden te brengen is. Een belangrijke oorzaak van dit bijzonder karakter is gelegen in het feit, dat we proberen in onze omgang en gesprekken onszelf te zijn en te zeggen, niet alleen wat we denken, dat de ander leuk zal vinden, maar in de eerste plaats, hetgeen we er zelf van denken. Deze wederzijdse openheid is misschien wel eens moeilijk, maar het geeft ons de mogelijkheid tot een kritische oordeelsvorming. Deze sfeer is het, die de H.J.B. tot een levende jeugdgemeenschap maakt, waarin het goed is te vertoeven.

Zeer belangrijk

Nu zullen de jongens en meisjes van 15 tot 23 jaar ook wel iets meer willen weten over een H.J.B. afdeling. Theo, bestuurslid van één van de twee Haagse afdelingen, schrijft daàrover. De H.J.B. is eigenlijk een wonderlijke vereniging.

Een humanisme, dat te weinig bewust is, om

die naam te kunnen dragen, eerder dus het buitenkerkelijke, is naast de leeftijd de enige grondslag om bij elkaar te komen. Bepaalde idealen zijn er niet, geen bewust doel wordt nagestreefd.

Het lijkt een wankel basis om een vereniging op te bouwen. Maar iemand, die zijn vooroordelen jegens de H.J.B. overwonnen heeft en aan een serieuze kennismaking toekomt, ervaart meestal iets zeer bijzonders.

Het ontbreken van een ideaal heeft als voordeel, dat het aantal mogelijkheden voor bijeenkomsten zo groot is als de variatie in de belangstelling van de leden. Doordat door splitsing de afdelingen klein gehouden worden, kan iedereen medezeggenschap hebben bij de samenstelling van de programma's. De enige voorwaarde voor de goede werking van dit systeem is, dat de leden in staat zijn, zich in elkaars gedachten en interesses in te leven, en te proberen iets van elkaar te begrijpen.

Dit is de eis, waaraan de leden moeten voldoen, wil in een afdeling de juiste sfeer ontstaan, waarin een ernstig gesprek en een hoop flauwekul, een felle discussie en ongedwongen gezelligheid een vertrouwd geheel gaan vormen.

In deze sfeer kunnen, door wederzijds opgewekte belangstelling en inzichten waardevolle, dikwijls bijzondere vriendschappen ontstaan, die zich vaak ook buiten H.J.B.-verband uitstrekken.

Zo kan het ook, dat iemand na een jaar lidmaatschap constateert, buiten de H.J.B. nergens zo'n trouwe, vertrouwde kennissenkring te bezitten.

Kampen

Na afloop van een kamp werden de kampfoto's aan de deelnemers rondgestuurd. Ieder schreef enkele krabbels onder de begeleidende brief, een paar daar uit:

„Met deze foto's zou ik het kamp over willen doen.”

Fieke

„Weet je dat Wim mij toevertrouwd heeft dat na het kamp zijn omvang weer groter is geworden?”

Jaap

„enkele ernstige congresgangers”

„Het kamp is me uitermate goed bevallen. Ik wilde Barbara, Hanneke, Carolien en Greetje even zeggen, dat ze nog wel van me horen.”

Janna

„De rijst had toch te lang gekookt, Marian. Foei.”

Dik

Het is overbodig om na deze reacties van enkele kampdeelnemers te vertellen dat kampen en weekends door de leden graag bezocht worden!

Trefpunt

Zo heet ons orgaan. Het is een maandblad, maar soms versijnt een nummer pas 1½ maand nadat het laatste was uitgekomen! Ach ja, we verzorgen helemaal zelf ons blad en dat geeft soms weleens technische moeilijkheden. Het is voor de redactie een goed teken als de leden dan mopperen: „Waar blijft Trefpunt?” Het is een gestencild blad op „beter houthoudend papier”... Aktieve leden schrijven er artikelen voor. Over welke onderwerpen men dan b.v. schrijft? Rolf schreef een artikel: „Wat doen wij met Nw-Guinea”, Ruut was het daar helemaal niet mee eens, hij schreef in een volgend Trefpunt zijn mening. Niet alleen over zulke grote problemen wordt er geschreven. Baarddrager Paul, schreef een pro-baarden stukje, een ander vloog hem in een volgend nummer „in de baard”.

Leden en donateurs ontvangen Trefpunt. Men kan zich er ook op abonneren door f 2,50 voor een jaarabonnement, op giro nr. 651511 over te maken. U kunt eerst een gratis proefnummer aanvragen.

Tom

In de volgende plaatsen is een afdeling van de H.J.B.: Amsterdam, Arnhem, Assen, Dordrecht, 's-Gravenhage, Groningen, Hilversum, Utrecht, Wageningen, op „stapel” staan Leiden en de Zaanstreek. De H.J.B. heeft ook landelijke leden, voor hen bedraagt de jaarcontributie f 3,60, de maandcontributie voor afdelingsleden is ± f 0,60. Anneke Jedema, onze secretaresse, wil graag aan belangstellenden inlichtingen geven. Haar adres: Noorderbinnensingel 116b, Groningen.

Hoofdbestuur Humanistische Jeugdbeweging.

„gein” op een weekend

De verkeersonveiligheid (II)

door Dr. F. H. Glastra van Loon

Welke zijn nu de psychologische *achtergronden* van de verkeersonveiligheid?

Men zou het antwoord hierop in twee bekende uitspraken kunnen samenvatten:

1. „*De mens van heden rijdt in auto's van morgen op wegen van gisteren*” – in andere woorden: de mens is (nog) niet voldoende voor het motorisch snelverkeer toegerust, terwijl de wegen, waarop hij rijdt nog veel sterker hier-voor ontoereikend zijn.

2. *Schopenhauer* leert eveneens in korte woorden, wáárin de moderne verkeersdeelnemer zo schromelijk te kort schiet, wanneer hij de mens noemt: „*dat tragische dier, dat niet genoeg instinct heeft overgehouden, om zeker te kunnen handelen en nog niet genoeg verstand heeft gekregen, om het instinct te vervangen*”.

Geen machine

3. Wij zouden er nog één „slogan” aan willen toevoegen: „*De mens is geen machine*”.

Het laatste is in verschillende opzichten waar – sedert kort weten wij, dat de robot oneindig veel sneller en met veel minder fouten cijfert en rekent dan de beste wiskunstenaar – en één der dingen, die de machine op de mens vóór heeft, dat zij niet als hij aan de algemeen biologisch wet is onderworpen, dat na elke inspanning een *ontspanning*, een *relaxatie*-periode moet volgen, teneinde uitputting en verlies van prestatievermogen te voorkomen.

Deze ups en downs nu zien wij steeds bij alle bewustzijnsverschijnselen, ook in het dagelijks leven, zowel van de zintuigelijke waarneming als van de opmerkzaamheid, de aandacht (Een op limiet-afstand van het oor gehouden horloge wordt afwisselend wel en niet gehoord).

Voor het verkeer nu is van groot gewicht, dat deze inzinkingen vooral sterk optreden na elke grotere inspanning – en dan tot ongelukken kunnen leiden. Elke verkeersdeelnemer kan dit gevaar lopen – wanneer na een moeilijk parcours, b.v. door een drukke stad, de rust van de buitenweg deze neiging tot verslapping der aandacht nog komt versterken. Het lijdt geen twi- fel, dat deze algemeen-menselijke onvolkomen- heid wel aanleiding tot ongelukken móet zijn – en de oplossing geven van het raadsel, wáár- om een waarschuwbord voor de voorrang- weg, of een van rechts komende auto, fietser of voetganger niet, of te laat, was opgemerkt, terwijl zij toch zeer goed te zien waren.

Soms zijn deze bewustzijnsinzinkingen zó diep, dat een automobilist even geheel „van de kaart” raakte – de beruchte „Black out” kreeg, op een stil weggedeelte plotseling van de rechte weg afweek en b.v. fietsers aanreed. Dit soort ongelukken gebeurde vooral juist op gemakkelijke weggedeelten, ná een moeilijk deel, of een onoverzichtelijke kruising – en dan voor- al op een broeierig warme dag, in de namiddag – waarbij een boombeplanting op de berm- en door hun afwisselend licht-donker effect even- eens een invloed op het bewustzijn kon hebben, welke men „hypnotiserend” kan noemen. „*Homme averti en vaut deux*” – wie dit gevaar kent, zal door voldoende „wilskrachtige” aandacht- spanning zich tegen dit gevaar kunnen wapenen.

Tegen de gevolgen der lichtere aandacht- schommelingen nu, die voortdurend optreden, moet de verkeersdeelnemer zoveel mogelijk ge- holpen worden – door het geven van *duide- lijke* en *herhaalde* aanwijzingen en waarschu- wingsborden, ook op of boven het wegdek – zodat zij niet licht gemist kunnen worden. Op dit gebied is nog veel verbetering mogelijk –

daar het principe van het tegemoetkomen aan de onvermijdelijke menselijke onvolkomen- heden, van de hulpverlening aan de hulpbe- hoevende deelnemer aan het snelverkeer, nog slechts gedeeltelijk en schoorvoetend door vele regelende autoriteiten en hun uitvoerende orga- nen wordt gehuldigd.

Wat leren ons de beide andere kernspreu- ken?

Het slechte klimaat

Hoe kunnen zij het slechte klimaat op de weg verklaren, dat men algemeen kan constateren, en dat zeker óók een belangrijke factor is in verband met de onveiligheid van het verkeer?

Het is opmerkelijk, dat dezelfde man, die te water in zijn zeil- of motorboot vriendelijk en opgewekt is, zodra hij zijn wagen in het snelver- keer bestuurt, een ander mens is geworden, met al dadelijk een gespannen, bitse gelaatsuitdruk- king, die al spoedig een prikkelbare en wreve- lige stemming vertolkt, met vaak agressieve re- acties bij elk obstakel en, reëel dan wel ver- meend, onrecht.

Er zijn enkele omstandigheden in het ver- keer, die door iedereen als onaangenaam en op de lange duur als irriterend worden aangevoeld: *dicht achter een ander voertuig rijden; dichtbij door een ander voertuig worden gevolgd; geen vrij voor-uitzicht op de weg hebben; en niet nu en dan om zich heen kunnen zien.*

Er zijn natuurlijk andere redenen, die iemand op de weg prikkelbaar en onstemd kunnen ma- ken – even goed als thuis – maar dit zijn in- dividuële bronnen van ergernis of wrok of frus- tratie, terwijl de hierboven genoemde algemeen zijn, ons allen eigen, hoezeer wij ook verschil- len in leeftijd, in ontwikkeling en beschaving, karakter en temperament – al zullen deze wel een invloed ten goede of ten kwade uitoefenen.

Hieruit volgt, dat hieraan een algemeen, diep geworteld mechanisme ten grondslag moet liggen – en wel de in ons sluimerende *erfelijk-instinc- tieve krachten*, welke zich zonder persoonlijke ervaring kunnen doen gelden.

Het instinct

Dit instinct, dat wij pas de laatste decennia be- ter hebben leren kennen en begrijpen, wordt ook wel het *collectieve intellect* genoemd, dat voor- al hierin sterk van ons menselijk, individuele in- tellect verschilt, doordat er wel enige variatie en aanpassing aan veranderde omstandigheden bij mogelijk is, doch de persoonlijke vrijheid toch uiterst beperkt blijft, zowel wat de prikkels be- treft, welke de instinctieve handeling uitlokken, als wat het beloop dezer reactieve handelwijze betreft.

Ook bij de mens kennen wij die erfelijk ge- fixeerde reacties op bepaalde situaties, evenals bij het dier, onze woede of angstschreeuw, het voeten stampen, onze dreigende houding en ge- baren zijn gelijk te stellen met de hoge rug van de kat, het grommen en tanden laten zien van de hond.

Maar anders dan het dier, en het kleine kind – kan de volwassen mens deze instinctieve drang en dwang beheersen, en de instinctieve handeling door eigen wilskracht onderdrukken of regelen, en in een doelmatige koers sturen. Een *keuze-reactie* is dan mogelijk – en deze be- heerste dynamiek nu is speciaal voor het verkeer zeer belangrijk – waarvoor in de eerste plaats nodig is, dat hij de aard van deze uitingswijzen kent, dat hij ook weet, onder welke omstandig-

heden zij vooral optreden – wanneer hij op zijn hoede moet zijn „tegen zich zelf”.

Hij dient te weten, dat zijn prikkelbaarheid en ontstemming in het snelverkeer tot aggressi- viteit, risico nemen en gevaarlijk rijden en snij- den kan leiden – omdat het vaak niet mogelijk is, de gestuwde affectieve krachten te doen af- vloeien langs onschuldiger wegen. Van zijn in- zicht, opvoeding, opleiding en innerlijke bescha- ving, van zijn geestkracht ten slotte, zal het af- hangen of niet alleen de automobilist, maar ook de motorrijder en de fietser deze controlefunc- tie naar behoren zal kunnen uitoefenen.

Ettelijke diepliggende driften en neigingen kunnen een uitlaat vinden – geldings- en supe- rioriteitsdrang in de grote oogverblindende slee- met gebiedend-harde geluidssignalen – waar- mee dan voor „de kleine man” vaak ook zijn minderwaardigheidscomplexen worden over-ge- compenseerd; bij anderen echter is een derge- lijke vrij onschudige wijze van afreageren niet mogelijk.

De inhaaldrang

Tot deze categorie behoort een *ongebreidelde drang tot inhalen*, waarbij vaak onbegrijpelijke risico's worden genomen en onoverzichtelijke bochten, en zoveel andere gevaarlijke manoeu- vres.

Deze inhaaldrift nu is gefundeerd op een ons aangeboren drang, om overal, maar speciaal op de weg, een vrij uitzicht te hebben. Dit is in het verkeer zeer begrijpelijk, waar dit bijna geheel visueel is, waarbij de automobilist genoodzaakt is, de blik voortdurend op de weg op enige af- stand vóór hem te richten – hij moet immers voortdurend „in de toekomst” rijden, anticipe- rend op de situatie op afstand – of krampachtig gefixeerd op de wagen vóór hem, indien hij in een file rijdt.

Andere neigingen kunnen natuurlijk deze drang versterken – een meer dan normale gel- dingsdrang, of, vooral bij de jeugd, de wedstrijd- lust, met de voldoening der „overwinning” op elke ingehaalde tegenstander. Zo zal ook een walmend-stinkende dieselwagen er eerder toe leiden, de „eerste de beste” gelegenheid tot voor- bijrijden aan te grijpen – met maar al te vaak de slechtst denkbare gevolgen.

De ontstemming, die wordt gevoeld, wanneer men door een andere wagen wordt gevolgd, is ook het gevolg van een geheel onredelijk gevoel van onlust en onzekerheid – gebaseerd op een ander instinctief gevoel uit een ver verleden, toen een dreiging speciaal van achteren werd verwacht en gevreesd – zoals nog bij Australi- sche inboorlingen het geval is, die nooit in een file achter elkaar willen lopen.

Iedereen, die na een lange rit in druk snel- verkeer een rustige landelijke weg is ingeslagen, zal het gevoel van positieve lust kennen, van be- vrijding van iets drukkends en negatiefs. Wan- neer wij ons nu trachten te realiseren, wélke die negatieve onaangename factoren kunnen zijn, dan moeten wij natuurlijk in de eerste plaats het *gevaar* noemen, dat misschien niet bewust is ge- realiseerd, maar in het onbewuste toch zeker heeft bijgedragen tot de basis van onrust, prik- kelbaarheid op de hoofdweg.

Even belangrijk voor de verbetering van het „klimaat op de weg” is de mogelijkheid tot re- laxatie, niet in het minst voor de visuele aan- dachtskramp, de blik steeds naar voren gericht of gefixeerd op de wagen vóór hem, met slechts een ogenblik onderbreking om in de achteruit- spiegel te kijken of een vluchtige blik op de zij- berm of een zijweg.

Op de landweg zal men langzamer gaan rij- den, meer kunnen genieten van de schoonheid van een korenveld met bosrijke achtergrond – want de bestuurder kan nu ook *rondom zien*, hetgeen eveneens oorspronkelijk een instinctie- ve neiging is, voor onze vroege voorouders een

Vervolg op pag. 6

Paranormale begaafdheid

Bezitten personen, die zich „paranormaal begaafden” noemen, helderzienden, magnetiseurs, wichelroedelopers e.d. werkelijk buitengewone gaven, zo ja waarop berusten deze gaven, zo neen, hoe komt het dan dat zij zich paranormaal begaafd achten?”

Op deze vraagstelling berust het onderzoek dat de heer J. Bendien instelde en waarvan hij verslag uitbrengt in zijn proefschrift „Persoonlijheidskenmerken van „paranormaal begaafden” in het licht van de Rorschach”.

De heer Bendien beperkte zich bij zijn onderzoek bijna geheel tot de capaciteiten op het gebied van de paragnosie (buitenzintuiglijke waarneming). De Rorschach-test bestaat uit het doen beoordelen van vlekken, die zijn ontstaan doordat men een papier, waarop zich een inktlad bevond, dichtvouwde.

De heer Bendien zegt in het slot van zijn proefschrift, dat één conclusie omtrent de „paranormale begaafdheid” van zijn proefpersonen gewettigd schijnt: „Voor zover speciaal naar voren gebrachte capaciteiten onderzocht konden worden, ook wanneer we de proefcondities aanpasten aan hun wensen en wanneer zij zelf meenden het te kunnen, was het resultaat bijna steeds negatief.”

„Onze bevindingen met „gewone mensen” schenen de stelling van Rhine te steunen dat paragnostische vermogens normaal zijn, en niet para-normaal. Daar ook op andere gebieden (wichelroedelopen, het zien van aura's e.d.) geen enkele suggestie bestond dat de „paranormaal begaafden” iets konden wat „gewone mensen” niet kunnen, kan geen enkele steun worden verleend aan de veronderstelling van onze proefpersonen dat ze over „paranormale” gaven beschikken.”

De heer Bendien kritiseert o.a. de Utrechtse

hoogleraar prof. dr. W. H. C. Tenhaeff. In een artikel van prof. Tenhaeff heeft deze o.m. de psychologische aspecten van zijn proefpersonen behandeld. Hij gaf vele voorbeelden van hun paragnostische prestaties, maar deze zijn, aldus de heer Bendien, bijna allemaal ontleend aan de verhalen van de „paragnosten” zelf en voor het grootste deel onverifieerbaar.

„De door ons onderzochte „paranormaal begaafden”, aldus de heer Bendien, „hebben bijna allemaal soortgelijke verhalen verteld, waarbij wij ervan overtuigd waren dat zij er zelf ten volle in geloofden, terwijl wij ook geneigd waren een gedeelte van deze verhalen te geloven. Dit alles geeft ons echter geen enkele reden aan te nemen dat deze personen paragnostisch meer kunnen dan de gemiddelde mens.”

Geen bedriegers

De vraag of de „paranormaal begaafden” beschouwd dienen te worden als bedriegers, als personen met bovennatuurlijke vermogens of als geestelijk gestoorde, heeft de heer Bendien in principe alle drie ontkennend beantwoord.

Paranormaal begaafden zijn mensen, die in zich een paranormale werkelijkheid beleven, waarvan de objectivering op anderen de indruk kan maken van bedrog, van bovennatuurlijke vermogens of van geestesstoornis, terwijl deze objectivering in principe sterk overeenkomt met wat vele mensen in hun religieuze leven doen, met het verschil dat gelovigen eigenschappen aan machten buiten zich toeschrijven, die de paranormaal begaafden in eigen beheer nemen.

Tot de bij het proefschrift gevoegde stellingen behoort de volgende:

„De beschrijvingen van de „andere werkelijkheid” in de Rorschach-protocollen van vele „paranormaal begaafden”, doen pover en diletantisch aan bij vergelijking met beschrijvingen van deze „andere werkelijkheid” door vele dichters zoals Aleksandr Blok en William Blake.”

Steunfonds

Praktisch Humanisme

Eerste verantwoording 1959

W. R. te A. f 10.000,-; B. M. te A. f 5.000,-; dr. L. te L. f 4,50; mevr. v. d. Ch. te O. f 5,-; A. H. W. te W. f 10,-; mej. C. T. te R. f 5,-; mevr. S. L. te W. f 50,-; dr. L. te L. f 4,50; P. H. S. te H. f 40,-; dr. L. te L. f 4,50; Gem. E. f 27,16; dr. L. te L. f 4,50; Congres H.V. f 413,81; mevr. S. N. te H. f 110; dr. L. te L. f 4,50; Landdag H.V. f 250,-; A. A. d. R. te B. f 2,-; C. J. v. D. te A. f 2,50; mr. T. D. te R. f 10,-; mevr. M. B. v. H. te H. f 10,-; E. te R. f 15,-; dr. M. S. te R. f 20,-; N. B. O. te Z. f 25,-; A. M. T. te M. f 5,-; M. Th. E. te A. f 10,-; J. A. J. de J. te A. f 15,-; mr. F. N. S. te H. f 10,-; A. H. v. T. te E. f 25,-; B. J. L. S. te A. f 25,-; Ch. S. te A. f 5,-; C. W. te R. f 2,-; A. V. te E. f 2,50; C. R. te R. f 5,-; C. J. A. S. te B. f 5,-; C. J. H. S. te B. f 5,-; H. W. G. B. te O. f 100,-; W. V. te H. f 2,50; A. S. te V. f 2,50; D. W. v. H. te H. f 10,-; J. A. N. te H. f 25,-; H. J. B. te A. f 25,-; C. J. S. te A. f 5,-; J. A. D. O. te B. f 100,-; L. te L. f 4,50; J. v. d. L. te A. f 10,-; G. v. d. B. te A. f 100,-.

Totaal f 16.511,97

Postrekening 14632, Hollandsche Bank Unie N.V., Den Haag; t.g.v. Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme.

Vervolg van pag. 5

noodzakelijkheid om dreigend gevaar en vijanden op te merken – bij de hedendaagse mens „gesublimeerd” tot liefde voor de natuur en nieuwsgierigheid. In het snelverkeer moest deze worden onderdrukt – wat weer een latente ontstemming veroorzaakt, en een algemeen negeren van de natuur en het landschap, welke als mogelijke gevaren, als een vijand worden aangevoeld.

Voor al bij de inhaaldrang zien we maar al te vaak een ontstellend en onbegrijpelijk negeren van het gevaar, dat toch altijd b.v. in een bocht of bij een kruising dreigt. Het is begrijpelijk, dat de automobilist een groot vertrouwen heeft in zijn gezichtsvermogen – maar dit wordt vaak té groot, wanneer zijn onbewuste redenering luidt: „ik zie niets gevaarlijks, dus is er geen gevaar”. Het niet-zien, niet-waarnemen van enig direct gevaarsteken, geeft een vals gevoel van veiligheid – met al zijn vaak tragische gevolgen, wanneer de verkeersmens zich laat voortdrijven door zijn primitief-instinctieve reactie-vijzen.

De therapie

Zal het mogelijk zijn voor deze ziekteverschijnselen van het verkeer een therapie te vinden – vooral ook een betere methode om deze driftstuwingen te ontladen en onze impulsen te beheersen?

Wij kennen wel enkele van deze andere en betere middelen en wegen – zoals het „systeem van de glimlach” ener liefvallige jonge vrouw, die had opgemerkt, dat dit wapen onmiddellijk alle mannelijke boosheid en agressiviteit als met een toverslag deed verdwijnen,

en elke verkeerscomplicatie bleek te kunnen oplossen... Vrouwelijke charme zal hierbij zeker een rol spelen – men lette maar eens op het effect, dat de Haagse vrouwelijke verkeersagenten hebben op het kruispunt-publiek – maar elke automobilist kent toch ook het gevoel van voldoening, wanneer hij bij een of andere conflictssituatie, b.v. bij een bijna-botsing, zijn opkomende boosheid en verontwaardiging kon beheersen – zelfs al was de ander, de schuldige, onbeleefd of brutaal.

Vóór alles zullen wij dus *onszelf* beter moeten kennen, en leren in de gevaarssituaties in het verkeer na te laten, wat tot risico en catastrofe moet leiden – door *onderdrukking of beheerste controle onzer primitieve reacties* op schrik, angst en toorn of verontwaardiging.

Deze instinctieve reactiewijzen kennen wij goed door observatie der dierenwereld – zij zijn óf *vlucht* voor het gevaar, óf *agressie* – de kat in benauwdheid – óf *absolute onbeweeglijkheid* – de z.g. „Totstellreflex” – of tenslotte de „chaotische” *reactie* volkomen ondoelmatige, wilde bewegingen.

Deze 4 reactievormen kunnen wij in het gevaarsmoment van het verkeer ook opmerken – al zal de korte duur meestal slechts een begin b.v. van de vlucht (uitwijkmanoeuvre) mogelijk maken – terwijl het agressieve gasgeven op het laatste moment ook als een uiting van „doodsdrift” kan worden verklaard – waarbij ook de reflectore strekkramp als reactie op schrik een rol kan spelen.

Behalve nu door *opvoeding* van de verkeersdeelnemer tot zelfbeheersing, is hiervoor nodig *opleiding*, waarbij hem „automatisering” der juiste, doelmatige reactiewijze wordt bijgebracht.

Zo zal de automobilist niet enkel de techniek

van het rijden moeten kennen, maar vooral ook door voldoende oefening, ook bij plotselinge obstakels en gevaarssituaties de juiste handelingen b.v. van remmen en debraileren, zo grondig moeten hebben aangeleerd, dat zij als „voorwaardelijke” reflexen steeds snel en juist verlopen.

Het zou te ver voeren, alle andere desiderata tot verbetering der verkeersveiligheid op te sommen; wij willen slechts nog een paar der allerbelangrijkste noemen – welke berusten op het feit, dat de verkeersdeelnemer *moet worden geholpen*, óók door maatregelen, door de autoriteiten:

door in sneller tempo *autobanen* („autostrada's”) *aan te leggen* – waarop 3 à 4 maal minder ongelukken voorkomen dan op andere wegen; door zo logisch mogelijke en psychologisch verantwoorde *verkeersregels, aanwijzingen en wettelijke bepalingen* te laten controleren en handhaven door voldoende toezicht met hulp en eventuele bestraffing door politie en justitie; en voorts door nog sterker dan tot heden de *propaganda* en de *opvoeding*, vooral van de jeugd en de jonge weggebruikers voort te zetten en te intensifieren, teneinde ook hierdoor het klimaat op de weg te verbeteren.

Indien op deze wijze de mens minder door de hem eigen tekortkomingen zal falen in de voor hem nog zeer moeilijke verkeersomstandigheden, en indien aan de bestrijding der ziekten van de weg evenveel aandacht én guldens zullen worden besteed, als aan de rest onzer volksgezondheid, dan zal het geen hersenschim blijken, om dit samenspel van mechanische en menselijke krachten even soepel en veilig te doen verlopen – als mogelijk is gebleken op elk ander terrein van menselijke activiteit.

IK denk er ZO over

Nogmaals: de toepassing van de krankzinnigenwet

In zijn interessant artikel over de problematiek van de krankzinnigenwet (M. en W. van 14 aug. 1959) heeft Dr. Schenk naar voren gebracht aan welke vereisten een goede wetgeving op dit terrein zou moeten voldoen en heeft hij zich afgevraagd in hoeverre de huidige wet aan die vereisten tegemoet komt. Tot mijn geruststelling heb ik daarin kunnen lezen dat de schrijver van zijn oorspronkelijk „optimistisch” standpunt wat is teruggekomen. Immers, hij wijst er zelf op dat in meerdere rusthuizen de krankzinnigenwet ontdoken wordt (waarbij hij de opmerking maakt dat de publieke opinie zich daarover niet druk maakt; maar is het publiek wel voldoende op de hoogte van die wantoestand?), hij erkent dat de door Dr. Jelgersma gesignaleerde gebruiken wijzen op een uitholling van de wet en hij vraagt zich verder af of de aangewezen instanties wel voldoende gebruik maken van de hen ter zake verleende bevoegdheid tot het uitoefenen van controle.

De heer Schenk is verder van mening dat mijn kritische opmerkingen ten dele uit een misverstand voortkomen, n.l. dat ik zou menen dat de enige bedoeling van de inbewaringstelling is een overgang naar een verpleging met rechterlijke machtiging in een krankzinnigengesticht te bewerkstelligen. Dat misverstand is bepaald niet bij mij aanwezig geweest. Ik ben mij n.l. bewust geweest dat het instituut der inbewaringstelling mede gebruikt kan worden ter observatie of ter verpleging van de geesteszieke. (Ik leg hier de nadruk op „kan”, want volgens

artikel 14 der krankzinnigenwet mag de inbewaringstelling alleen geschieden in spoedeisende gevallen, dus in het geval dat uitstel van opname gevaar oplevert voor de maatschappij of de patiënt zelf). Ik heb dan ook in mijn eerder artikel geschreven: „dat voor het geval de opgenomen na 3 weken niet ontslagen kan worden”, enz. Ik blijf overigens van mening, dat indien niet binnen 3 weken het ontslag van de patiënt kan plaats vinden het inschakelen van gerechtelijke controle in een of andere vorm zeer gewenst is.

De open afdeling

Mijn geachte opponent houdt tenslotte op medische gronden een warm pleidooi voor de open afdeling. Tegen de open afdeling als zodanig heb ik geen bezwaar gemaakt, wel tegen de open-afdeling-met-een-stok-achter-de-deur. Ik zou dan ook niet durven pleiten voor het sluiten van open afdelingen, met als gevolg dat excentrieke grijsaards zoals in het verleden een dwangverpleging moeten ondergaan. Het gaat er *alleen* om, dat degene die niet langer in een open afdeling wenst te blijven daaruit kan vertrekken, zonder dat morele pressie op hem wordt uitgeoefend. Dat hij daarna de kans loopt in bewaring te worden gesteld of dat hij met machtiging van de kantonrechter in de gesloten afdeling wordt opgenomen is m.i. iets dat voor zijn risico komt. Ik vraag dus slechts dat een zodanig persoon, indien het bestuur van het gesticht zijn ontslag zou weigeren, de wettelijke

bevoegdheid zou hebben om de tussenkomst van de rechtbank in te roepen. Strikt genomen kan hij zich, onder de vigeur van de huidige wet, niet tot de rechtbank wenden, want hij is „officieel” niet van zijn vrijheid beroofd. Hoe de tussenkomst van de rechtbank, gelet op het ontbreken van de vrijheidsberoving, geregeld zou kunnen worden is een technische kwestie, waarop ik in het kader van dit artikel niet kan ingaan.

Ik wil van deze gelegenheid nog gebruik maken door op te merken dat er ook van *overheidswege* geen gerustheid bestaat met betrekking tot de toepassing van het instituut der inbewaringstelling. Bij zijn circulaire van 2 maart 1959, Afd. B.Z. nr. 25837, heeft namelijk de minister van Binnenlandse Zaken de burgemeesters ingescherpt betreffende de toepassing van art. 14 krankzinnigenwet de nodige voorzichtigheid te betrachten. Ik citeer uit deze circulaire: „Het is denkbaar, dat de opname van een patiënt op een gegeven ogenblik medisch gezien urgent is; zolang echter geen ernstig gevaar voor de patiënt of voor de maatschappij dreigt, bestaat nog geen reden tot toepassing van art. 14 der krankzinnigenwet. De burgemeester zal in ieder geval nauwkeurig moeten nagaan of de omstandigheden een zo plotseling ingrijpen noodzakelijk maken.”

Evenmin als Dr. Schenk weet ik hoe het publiek over deze zaken denkt. Maar in elk geval meen ik te mogen constateren, dat de jurist die op dit terrein „lekkages” zag niet aan hallucinaties leed.

Van Nijnatten

Lezingen voor de radio

13 september, 9.45 uur (VARA): Anna Blaman over Madame Thérèse.

20 september, 9.45 uur (VARA): Dr. J. P. van Praag over „Waar staan wij eigenlijk?”

27 september, 9.45 uur (VARA): Prof. Dr. L. de Coninck, Darwin I.

4 oktober, 9.45 uur (VARA): Prof. Dr. C. van Rijsinge, Darwin II.

U kunt zich op de wekelijks verschijnende teksten van de lezingen abonneren door overschrijving van f 4,- per jaar op giro no. 58 t.n.v. de Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Voor leden van de luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

Mens en Wereld

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: P. W. van der Vliet
Redactiesecretaris:
H. P. Danz, Schieweg 87c, Rotterdam 4,
telefoon 80641

Administratie, abonnementen en advertenties:
Oudegracht 152, Utrecht,
telefoon 10163; postgiro 304960 t.n.v.
Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag
Kleine advertenties f 0,20 per woord

Abonnementsprijs voor leden van het Humanistisch Verbond f 5,- per jaar, voor niet-leden f 7,50, buitenland f 8,-; losse nummers f 0,30.

Strafschop

We worden van dat hele zaakje ziek! – vond Wimmie. En in een hartgrondig protest luchtte hij zijn gemoed tegen de hoofdschuldige. Wimmie is nog niet zo lang op de lagere school. Zijn vader is geestelijk raadsman bij het Humanistisch Verbond. Hij bezoekt mensen die hem nodig hebben. Normaal gaat Wimmie's vader één of tweemaal per week hiervoor de gevangenis in. Maar wat doe je, als een collega-raadsman plotseling uitvalt? Ook zijn mensen kijken uit naar een bezoek. Dus, zegt de vader van Wimmie, dat moet óók gebeuren. Hij neemt die mensen er bij en nu zit hij vier à vijf avonden per week achter slot en grendel. Nee, zegt Wimmie, dat moet niet gebeuren en in zijn nog niet volledig uitgebalanceerd handschrift richt hij een klacht tegen de verwekker van dit onrecht:

„Als mijn vader thuis komt dan moet hij na het eten haast altijd naar de gevangenis toe. Maar dat vind ik niet goed, want na het eten ga ik altijd met hem voetballen of iets bekijken en als hij naar de gevangenis gaat dan kan dat niet. En dat hele zaakje is niet nodig. U moet zelf maar eens met al die mensen gaan praten. En mijn vader vind het ook helemaal niet leuk begrijp je wel! We worden van dat hele zaakje allemaal ziek be-

halve pappie dan maar die gaat dan ook naar het hele zaakje toe.”
Wimmie

Nou, daar zitten we dan. Krijgt Wimmie zijn zin dan ontlopen wij zijn strafschoppen en kan hij zijn vader weer hiervoor gebruiken. Maar de mensen missen het bezoek van hun raadsman. En als we die mensen hun zin geven krijgen we bonje met Wimmie.

Er zijn meer van die Wimmie's, die ons in een klempositie kunnen brengen, want honderden raadslieden en bestuurs-functionarissen van het Humanistisch Verbond brengen grote offers in eigen tijd.

Behoort u niet tot de kring van deze werkers dan kunt u desalniettemin uw bijdrage tot het werk leveren. Het Verbond heeft niet alleen behoefte aan de werkkraft van steeds meer leden, maar ook aan geld om de uitbouw van het praktische werk mogelijk te maken.

U kent het bestaan van het Steunfonds Praktisch Humanisme? Breng dan uw offer door daarin een geldelijke bijdrage te storten. U kunt dat doen door middel van een girostorting op postrekening 14632 van de Hollandsche Bank-Unie N.V., Den Haag. Op het strookje schrijft u, ten behoeve van Steunfonds Praktisch Humanisme.

Adresveranderingen

U kunt de administratie veel werk besparen, door bij verhuizing tijdig uw adreswijziging op te geven aan het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

Leden-abonnees in Amsterdam kunnen hun adresverandering opgeven aan de Ledenadministratie Amsterdam, Rooseveltlaan 128 III, Amsterdam-Z.

Welke betrouwbare, eerlijke man zoekt prettig gezellig thuis bij alleenwonende vrouw (50 jr.) te Hilversum om samen harmonisch geheel op te bouwen. Brieven onder nr. september 1 bureau van dit blad.

Weduwnaar, vrij beroep, rand van Amsterdam, drie kinderen, 16, 12 en 9 jaar, zoekt huishoudster, die goed met kinderen kan omgaan. Werkster aanwezig. Brieven onder nr. september 2 bureau van dit blad.

VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr. W. J. JONG en H. KUYSTEN

Administratie-adres: Postbus 246, Rotterdam

Postgiro 445129 • Abonnementsprijs f 5,— per jaar

GEESTELIJKE VRIJHEID

houdt ook in:

VRIJE KEUZE

tussen

CREMEREN en BEGRAVEN

Wilt U meer weten over CREMATIE en wat daarmee samenhangt, wendt U dan tot de

VERENIGING VOOR FACULTATIEVE CREMATIE

Riouwstraat 186 — 's-Gravenhage

Niet alleen de kerkelijken hebben hun wezenverzorging

De Weezenkas

Vereniging tot opvoeding en verzorging op humanistische grondslag

neemt op zich de verzorging van de wezen der buitenkerkelijken

Sluit U daarom aan bij deze vereniging

Inlichtingen omtrent lidmaatschap bij de Secretaris: J. de Leeuw, Herengracht 62, Amsterdam-C.

REKENSCHAP

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT voor wetenschap en cultuur,
wil een blad zijn voor de verdieping van de
humanistische overtuiging

Redactie: Prof. Dr. H. Freudenthal, F. P. Huygens, Dr. B. W. Schaper,
Prof. Dr. G. Stuiveling en Prof. Dr. Libbe van der Wal.

Abonnementsprijs: f 7.50 per jaar (voor donateurs en contribuanten van
Socrates en voor studenten f 6.— per jaar).

Het abonnement kan ieder kwartaal ingaan.

Gratis proefnummers kunt u aanvragen bij het secretariaat van:

HUMANISTISCHE STICHTING

SOCRATES

Oudegracht 152, Utrecht

INDEX-BENADERINGS-POLIS

Inlichtingen omtrent deze nieuwe vorm van levensverzekering,
gebaseerd op kosten van levensonderhoud, worden verstrekt
door de erkende Assurantietussenpersonen en de

N.V. Levensverzekering-Mij „AURORA”

Opgericht 1887

HERENGRACHT 62 — AMSTERDAM

HUMANISTISCHE LUISTERKRING „HET WOORD VAN DE WEEK”

De nieuwe omroepwet geeft het Humanistisch Verbond geen eigen zendtijd
zoals de kerken die hebben.

20.000

personen gaven zich reeds op als lid van de humanistische luisterkring om
onze eis tot eigen zendtijd kracht bij te zetten. Helpt mede dit aantal te ver-
groten door u NU aan te sluiten!

Aanmeldingen door middel van: storting of overschrijving van f 1,— op
girorekening 58 t.n.v. Hum. Luisterkring „Het Woord van de Week” of per
briefkaart of aanmeldingsformulier met f 1,— extra porto.